

فصل ۱

نتیجه‌گیری و الگوها

خلاصه فصل:

این فصل پایانی، ۲۳۵ سال تاریخ سیاسی فرانسه را جمع‌بندی می‌کند و الگوهای کلان تحول سیاسی را استخراج می‌نماید. از سقوط باستیل در ۱۷۸۹ تا چالش‌های جمهوری پنجم در ۲۰۲۴، فرانسه آزمایشگاهی بوده برای تقریباً هر شکل ممکن حکومت: سلطنت مطلقه، سلطنت مشروطه، جمهوری، امپراتوری، دیکتاتوری، و دموکراسی ریاستی.

پرسش‌های نهایی:

- آیا فرانسه سرانجام به ثبات رسیده است؟
- چه درس‌هایی از این تاریخ پرفرازونشیب می‌توان گرفت؟
- «استثنای فرانسوی» چه جایگاهی در جهان امروز دارد؟
- آینده جمهوری پنجم چیست؟

۱.۱ سفری که طی کردیم

۱.۱.۱ مروری بر مسیر

نگاه یک در فرانسه سیاسی تاریخ سال ۲۳۵

پنجم جمهوری ۱۹۵۸-...	شش/چهارم ۱۹۴۰-۵۸	دوم جمهوری ۱۸۷۰-۱۹۴۰	نآرام قرن ۱۸۱۵-۱۸۷۰	ناپلئون ۱۷۹۹-۱۸۱۵	انقلاب ۱۷۸۹-۹۹	قدیم رژیم تا ۱۷۸۹
ثبات قوی ریاست اروپا	اشغال مقاومت استعمارزدایی	لانیسیته بزرگ جنگ دریفسوس	رژیم ۵ انقلاب ۳ کارگر طبقه	تثبیت قانون جنگ	گسست بشر حقوق ترور	مطلقه سلطنت امتیازات بحران

تغییر؟ فقط یا است؟ پیشرفت این آیا

۲.۱.۱ آمار کلیدی

جدول ۱.۱: تاریخ سیاسی فرانسه در اعداد (۱۷۸۹-۲۰۲۴)

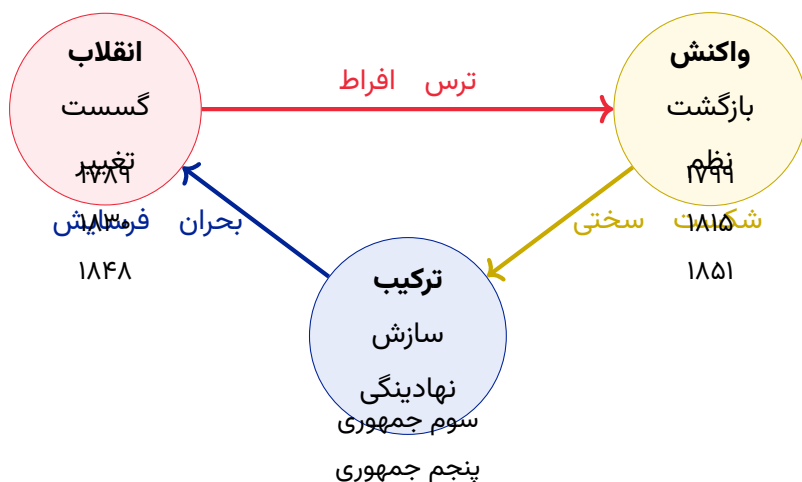
شاخص	عدد	توضیح
تعداد رژیم‌ها	۱۵	از سلطنت مشروطه ۱۷۸۹ تا جمهوری پنجم
تعداد قوانین اساسی	+۱۵	نوشته شده یا اصلاح شده اساسی
تعداد جمهوری‌ها	۵	اول تا پنجم
تعداد امپراتوری‌ها	۲	ناپلئون اول و سوم
تعداد سلطنت‌ها (پس از انقلاب)	۳	بازگشت، ژوئیه، (ویشی شبه سلطنتی)
انقلاب‌های بزرگ	۴	۱۷۸۹، ۱۸۳۰، ۱۸۴۸، ۱۸۷۱ (کمون)
کودتاها	۳	۱۷۹۹، ۱۸۵۱، ۱۹۵۸ (شبه کودتا)
شکست‌های نظامی تغییردهنده	۴	۱۵/۱۸۱۴، ۱۸۷۰، ۱۹۴۰
طولانی‌ترین رژیم	۷۰ سال	جمهوری سوم
کوتاه‌ترین رژیم	۱۰۰ روز	صد روز ناپلئون
روسای جمهور جمهوری پنجم	۸	دوگل تا ماکرون

۲.۱ هفت الگوی کلان

از بررسی تاریخ فرانسه، هفت الگوی کلان قابل استخراج است:

۱.۲.۱ الگوی اول: دیالکتیک انقلاب و واکنش

انقلاب-واکنش دیالکتیک اول: الگوی

الگوی اول: دیالکتیک انقلاب و واکنش

تاریخ فرانسه را می‌توان به عنوان نوسان مداوم میان دو قطب دید:

• **قطب انقلابی:** تغییر رادیکال، گسست با گذشته، آرمان‌گرایی

• **قطب واکنشی:** بازگشت به نظم، تداوم، واقع‌گرایی

هر انقلاب واکنشی می‌آورد، هر واکنشی زمینه انقلاب بعدی را فراهم می‌کند—تا سرانجام ترکیبی پایدار یافته شود.

نمونه‌ها:

• ۱۷۸۹ (انقلاب) ۱۷۹۹ (ناپلئون) بازگشت ۱۸۳۰ ...

• جمهوری سوم و پنجم = ترکیب‌های نسبتاً پایدار

۲.۲.۱ الگوی دوم: جستجوی تعادل قدرت

درس الگوی دوم:

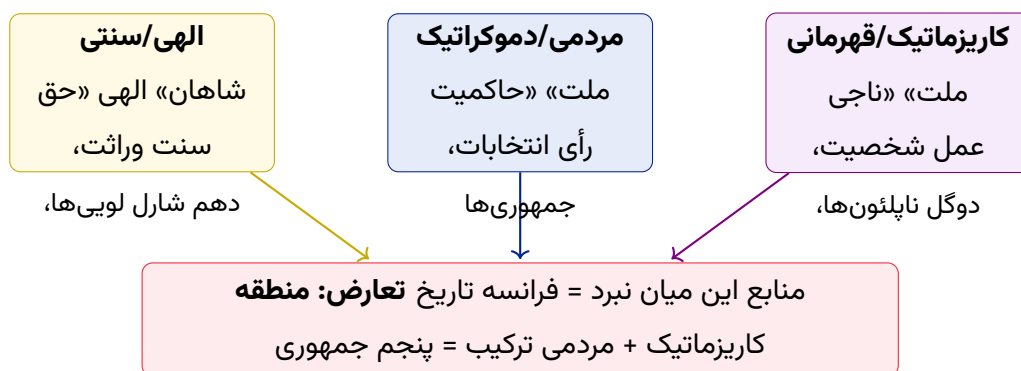
نه مجریه بسیار قوی (استبداد) و نه مقننه بسیار قوی (بی‌ثباتی) به تنهایی کار نمی‌کند. جمهوری پنجم تلاش کرده تعادلی بیابد—هرچند منتقدان می‌گویند کفه به نفع رئیس‌جمهور سنگین است.

جدول ۲.۱: الگوی دوم: نوسان در تعادل قوا

رژیم	قوه مجریه	قوه مقننه	نتیجه
سلطنت مطلقه	بسیار قوی	ضعیف/غایب	انقلاب
کنوانسیون	ضعیف	بسیار قوی	بی‌ثباتی
ناپلئون	بسیار قوی	ضعیف	ثبات موقت
جمهوری سوم	ضعیف	قوی	بی‌ثباتی دولت‌ها
جمهوری چهارم	ضعیف	قوی	بی‌ثباتی شدید
جمهوری پنجم	قوی	متوسط	ثبات نسبی

۳.۲.۱ الگوی سوم: مسئله مشروعیت

مشروعیت متعارض منابع سوم: الگوی

۴.۲.۱ الگوی چهارم: تنش مرکز-پیرامون

الگوی چهارم: پاریس و «بقیه»

یکی از تنش‌های دائمی تاریخ فرانسه، رابطه میان پایتخت و شهرستان‌هاست:

پاریس:

- مرکز انقلاب‌ها (۱۷۸۹، ۱۸۳۰، ۱۸۴۸، ۱۸۷۱، ۱۹۶۸)
- رادیکال‌تر، تغییرخواه‌تر
- طبقه کارگر متمرکز
- روشنفکران و رسانه‌ها

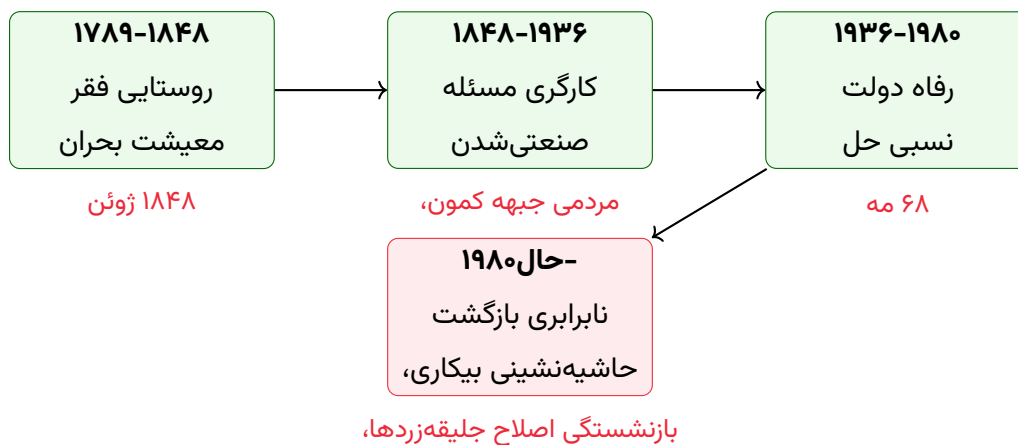
شهرستان‌ها:

- محافظه‌کارتر، ثبات‌خواه‌تر
- پایگاه رأی راست و میانه

• واندی (۱۷۹۳)، رأی به لویی-ناپلئون (۱۸۴۸)، جلیقه‌زرها (۲۰۱۸)
پارادوکس: پاریس انقلاب می‌کند، شهرستان رأی می‌دهد—و معمولاً رأی شهرستان تعیین‌کننده است.

۵.۲.۱ الگوی پنجم: مسئله اجتماعی حل‌نشده

اجتماعی «مسئله مداوم بازگشت پنجم: الگوی

۶.۲.۱ الگوی ششم: بحران خارجی = تغییر داخلی

جدول ۳.۱: الگوی ششم: تأثیر رویدادهای خارجی

سال	رویداد خارجی	تأثیر داخلی
۱۷۹۲	جنگ با اروپا	رادیکالیزاسیون انقلاب
۱۵-۱۸۱۴	شکست ناپلئون	بازگشت بوربون‌ها
۱۸۷۰	جنگ پروس	جمهوری سوم، کمون
۱۸-۱۹۱۴	جنگ جهانی اول	اتحاد مقدس، تحول اجتماعی
۱۹۴۰	شکست از آلمان	ویشی، مقاومت
۶۲-۱۹۵۴	جنگ‌های استعماری	سقوط جمهوری چهارم
۱۹۸۹	پایان جنگ سرد	تحول سیاست خارجی

۷.۲.۱ الگوی هفتم: نقش شخصیت‌ها

تاریخ‌ساز شخصیت‌های هفتم: الگوی

ناپلئون از ساختن ویرانه	تیر از نجات بحران	کلانسو در پیروزی جنگ	دوگل بازسازی ملت	میتران نهادینه‌سازی چرخش
-------------------------------	-------------------------	----------------------------	------------------------	--------------------------------

مشروعیت با اقتدار ترکیب توانایی مشترک: ویژگی
حداقلی سازش + عمل اراده + تاریخی لحظه درک

«مردان بزرگ تاریخ را نمی‌سازند، اما در لحظات سرنوشت‌ساز می‌توانند جهت آن را تغییر دهند.»
— مارک بلوک

۳.۱ پرسش‌های باز

۱.۳.۱ آیا جمهوری پنجم پایدار خواهد ماند؟

منفی و مثبت عوامل پنجم: جمهوری چشم‌انداز

ثبات عوامل

عمر طول
ادامه همچنان و سال ۶۶

موفق چرخش
متعدد راست و چپ

انعطاف‌پذیری
همزیستی اصلاحیه، ۲۴

تهدید عوامل

افراطی راست صعود
آرا ۴۰٪+

نمایندگی بحران
سیاست به بی‌اعتمادی

اجتماعی تنش
رشد به رو نابرابری

؟

سناریوهای ممکن:

۱. **تداوم:** جمهوری پنجم با اصلاحات تدریجی ادامه می‌یابد
  ۲. **تحول:** جمهوری «ششم» با تغییرات اساسی (پارلمانی‌تر؟)
  ۳. **بحران:** پیروزی راست افراطی و دگرگونی ماهیت نظام
  ۴. **فروپاشی:** بحران شدید (اقتصادی؟ اجتماعی؟) و گسست
- اکثر تحلیلگران سناریوی اول را محتمل‌تر می‌دانند، اما تاریخ فرانسه نشان داده که غافلگیری همیشه ممکن است.

۲.۳.۱ آیا «استثنای فرانسوی» پایان یافته؟

جدول ۴.۱: استثنای فرانسوی: باقی‌مانده یا محوشده؟

ویژگی	هنوز متمایز	همگرا با دیگران
لائسیسته	✓	
دولت متمرکز	✓	(تمرکززدایی)
فرهنگ اعتصاب	✓	
نقش روشنفکران		✓(کاهش)
ایدئولوژی چپ-راست		✓(ضعیف‌شده)
ریاست جمهوری قوی	✓	
ضدآمریکایی‌گرایی		✓(کاهش)

۴.۱ درس‌ها برای مطالعه تطبیقی**درس‌هایی از تاریخ فرانسه برای دیگر کشورها****۱. انقلاب لزوماً به دموکراسی نمی‌انجامد:**

- فرانسه پس از ۱۷۸۹ به ترور، امپراتوری، و بازگشت رسید
- دموکراسی پایدار نیازمند زمان، نهادسازی، و فرهنگ است

۲. ثبات نیازمند سازش است:

- رژیم‌های ایدئولوژیک «خالص» دوام نیاوردند
- جمهوری سوم و پنجم = سازش‌های عملی

۳. نهادها مهم‌اند، اما کافی نیستند:

- قانون اساسی خوب ضامن موفقیت نیست

• فرهنگ سیاسی، اجماع، و رهبری هم لازم است

۴. گذشته هرگز نمی‌میرد:

• شکاف‌های ۱۷۸۹ هنوز در فرانسه زنده‌اند

• حافظه تاریخی سیاست را شکل می‌دهد

۵. هر کشور مسیر خود را دارد:

• الگوی فرانسه قابل کپی نیست

• زمینه تاریخی، فرهنگی، اجتماعی تعیین‌کننده است

۵.۱ کلام آخر

«تاریخ فرانسه را نمی‌توان فهمید مگر آنکه پذیرفت که این کشور همواره در جستجوی شکلی از حکومت بوده که هم آزادی را تضمین کند و هم نظم را، هم برابری را و هم کارایی را، هم وحدت را و هم تنوع را. این جستجو هنوز ادامه دارد.»

– نتیجه‌گیری این پژوهش

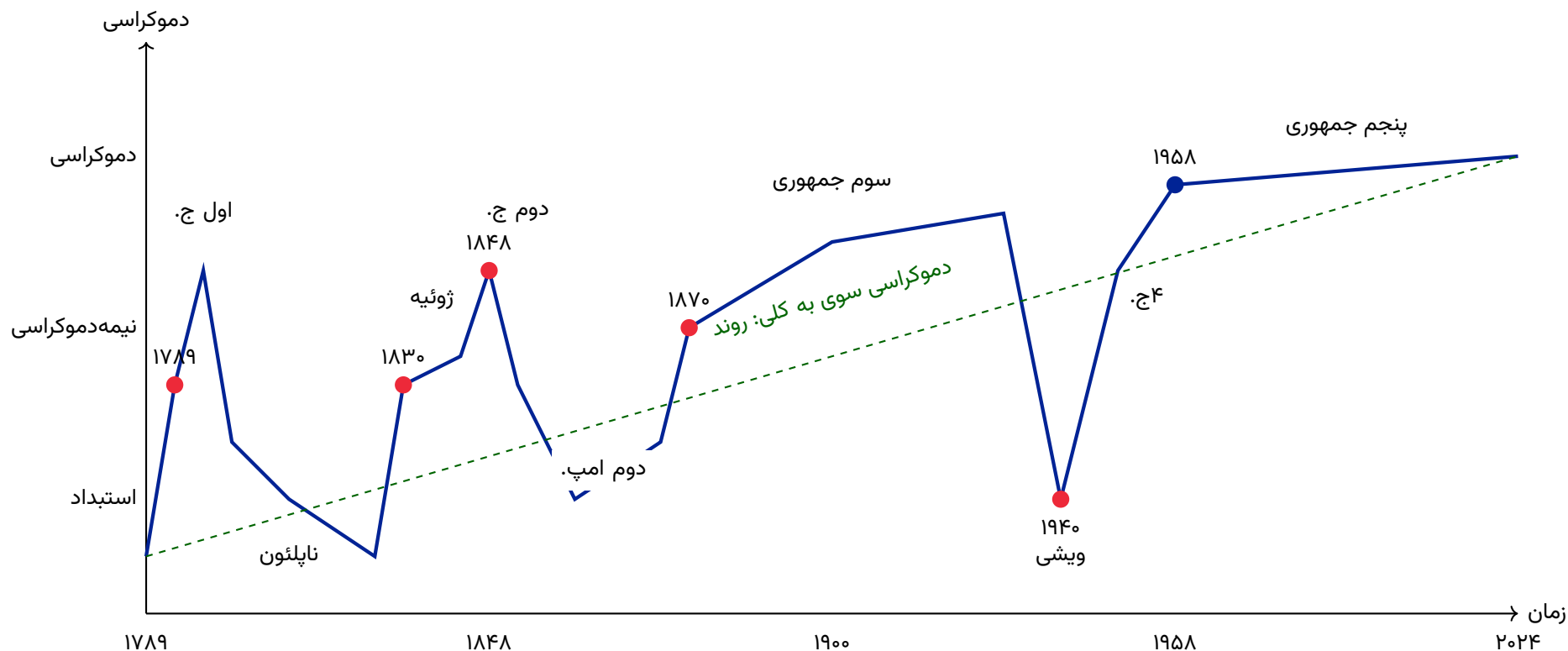
فرانسه در ۲۳۵ سال گذشته تقریباً هر شکل ممکن حکومت را تجربه کرده است. این کشور آزمایشگاهی بوده برای ایده‌های سیاسی مدرن: حقوق بشر، حاکمیت ملی، جمهوری، سوسیالیسم، ناسیونالیسم، فاشیسم، و دموکراسی لیبرال. برخی از این آزمایش‌ها فاجعه‌بار بودند (ترور، ویشی)، برخی ناقص ماندند (جمهوری‌های اول، دوم، چهارم)، و برخی به نتایج پایدار رسیدند (جمهوری سوم و پنجم). جمهوری پنجم، با ۶۶ سال عمر، طولانی‌ترین رژیم پس از جمهوری سوم است. این رژیم توانسته از بحران‌های متعددی—از الجزایر تا مه ۶۸، از بحران‌های اقتصادی تا صعود راست افراطی—جان سالم به در ببرد. اما آینده، همچون همیشه، نامعلوم است.

آنچه مسلم است این است که تاریخ فرانسه به ما یادآوری می‌کند: دموکراسی نه هدیه‌ای آسمانی است و نه دستاوردی یک‌باره. دموکراسی فرآیندی است دائمی، نیازمند مراقبت، بازسازی، و گاه مبارزه.

۶.۱ نمودار نهایی: سیر تحول سیاسی فرانسه

پنجم جمهوری تا مطلقه سلطنت از فرانسه: سیاسی تحول سیر

۷.۱ جمع‌بندی نهایی

جمع‌بندی نهایی: تاریخ تحولات سیاسی فرانسه

مسیر طی‌شده:

- از سلطنت مطلقه (قبل از ۱۷۸۹) به جمهوری دموکراتیک (۲۰۲۴)
- ۱۵ رژیم مختلف در ۲۳۵ سال
- ۴ انقلاب بزرگ، ۳ کودتا، ۴ شکست نظامی تغییردهنده

هفت الگوی کلان:

۱. دیالکتیک انقلاب و واکنش
۲. جستجوی تعادل قوا
۳. تعارض منابع مشروعیت
۴. تنش پاریس-شهرستان
۵. بازگشت مداوم مسئله اجتماعی
۶. تأثیر رویدادهای خارجی
۷. نقش شخصیت‌های تاریخ‌ساز

دستاوردهای ماندگار:

- اعلامیه حقوق بشر (۱۷۸۹)
- مفهوم شهروندی مدرن
- لائیسیته و جدایی دین و دولت
- رأی همگانی
- تأمین اجتماعی و دولت رفاه
- نظام نیمه‌ریاستی جمهوری پنجم

چالش‌های پیش‌رو:

- صعود راست افراطی
- بحران نمایندگی سیاسی
- نابرابری اقتصادی
- هویت و مهاجرت
- جایگاه در اروپا و جهان

پیام نهایی:

تاریخ فرانسه نشان می‌دهد که راه دموکراسی پرپیچ‌وخم است، اما رفتنی. هر نسل باید این راه را

از نو طی کند، از اشتباهات گذشته بیاموزد، و آینده را بسازد. جمهوری پنجم میراث‌دار ۲۳۵ سال آزمایش و خطاست—و داوری نهایی درباره آن بر عهده آیندگان است.

کتاب‌شناسی جامع

منابع عمومی تاریخ فرانسه

- Fernand. Braudel, The Identity of France. ۲ vols. New York: Harper & Row, ۱۹۸۸-۱۹۹۰.
- François. Furet, Revolutionary France, ۱۷۷۰-۱۸۸۰. Oxford: Blackwell, ۱۹۹۲.
- Colin. Jones, The History of France. Illustrated Cambridge The Cambridge UP, ۱۹۹۴.
- Peter. McPhee, A Social History of France, ۱۷۸۹-۱۹۱۴. ed. nd۲. London: Palgrave.
- D. Jeremy Popkin, A Modern History of France. ed. th۴. London: Routledge, ۲۰۱۵.
- Roger. Price, A Concise History of France. ed. rd۳. Cambridge: UP, ۲۰۱۴.

انقلاب و دوره ناپلئونی

- William. Doyle, The Oxford History of France. ed. nd۲. Oxford: Oxford UP, ۲۰۰۲.
- François. Furet, Interpreting the French Revolution. Cambridge: UP, ۱۹۸۱.
- Lynn. Hunt, Class and Culture, Politics, and the French Revolution in Berkeley. UC Press, ۱۹۸۴.
- Georges. Lefebvre, The Coming of The French Revolution. Princeton: UP, ۱۹۴۷.
- Simon. Schama, A Chronicle of the French Revolution. New York: Knopf, ۱۹۸۹.
- Steven. Englund, Napoleon: A Political Life. Cambridge: UP, ۲۰۰۴.

قرن نوزدهم

- Cambridge Cambridge: ۱۸۵۲-۱۸۴۸ Experiment, Republican The Maurice. Agulhon, UP, ۱۹۸۳.
- ۱۹۸۳ Fontana, Oxford: Century. Bourgeois The :۱۹۱۴-۱۸۱۵ France Roger. Magraw, UP, Princeton Princeton: ۱۸۳۰ of Revolution French The David. Pinkney, ۱۹۷۲.
- Cam- Power. Political of Anatomy An Empire: Second French The Roger. Price, UP, Cambridge bridge: ۲۰۰۱.
- ۱۹۹۶ Longman, London: ۱۹۱۴-۱۸۱۴ France Robert. Tombs, ۱۹۹۶.

جمهوری سوم و جنگ‌های جهانی

- Over- York: New ۱۹۰۰ since Bleu en Vie La French: the and France H.R. Kedward, look, ۲۰۰۶.
- Origins its from Republic Third The Rebérioux. Madeleine and Jean-Marie, Mayeur, UP, Cambridge Cambridge: War. Great the to ۱۹۸۴.
- York: New ۱۹۴۴-۱۹۴۰ Order, New and Guard Old France: Vichy O. Robert Paxton, UP, Columbia ۱۹۷۲.
- -۱۸۷۰ France, Rural of Modernization The Frenchmen: into Peasants Eugen. Weber, UP, Stanford Stanford: ۱۹۱۴ ۱۹۷۶.
- ۲۰۰۱ UP, Oxford Oxford: ۱۹۴۴-۱۹۴۰ Years, Dark The France: Julian. Jackson, ۲۰۰۱.

جمهوری چهارم و پنجم

- UP, Cambridge Cambridge: ۱۹۶۹-۱۹۵۸ Gaulle, de of Republic The Serge. Berstein, ۱۹۹۳.
- ۲۰۱۷ Routledge, London: ed. rd۳ Society. and Politics French Alistair. Cole, UP, Oxford Oxford: ed. nd۲ ۱۹۴۵ Since France Robert. Gildea, ۲۰۰۲.
- Myth the and France Modern General: the of Shadow the In Sudhir. Hazareesingh, UP, Oxford Oxford: Gaulle. De of ۲۰۱۲.
- ۲۰۱۸ UP, Harvard Cambridge: Gaulle. De Julian. Jackson, UP, Cambridge Cambridge: ۱۹۵۸-۱۹۴۴ Republic, Fourth The Jean-Pierre. Rioux, ۱۹۸۷.

تحلیل سیاسی و تطبیقی

- .۱۹۶۳ Viking, York: New Revolution. On Hannah. Arendt,
- .۱۹۶۳ UP, Harvard Cambridge: France. of Search In al. et Stanley, Hoffmann,
- Beacon, Boston: Democracy. and Dictatorship of Origins Social Barrington. Moore,
- .۱۹۶۶
- Rev- the since France in Society Civil Liberty: of Demands The Pierre. Rosanvallon,
- .۲۰۰۷ UP, Harvard Cambridge: olution.
- .۱۹۷۹ UP, Cambridge Cambridge: Revolutions. Social and States Theda. Skocpol,
- Anchor, York: New Revolution. the and Regime Old The de. Alexis Tocqueville,
- .۱۹۵۵